

Nr. 11(169)

Bazūne

Latvijas Neredzīgo bibliotēkas avīzīte
par notikumiem bibliotēkas dzīvē

2025. gada 3. novembris

RADOŠUMA RAŽA RUDENĪ

Gunta Bite

Avīzītes «Bazūne» redaktore

Rudens noteikti ir viens no gleznainākajiem gadalaikiem. Tam piemīt krāsu dažādība, noslēpumainība ar tumšajiem vakariem un sirds siltums, kad ģimene vai draugi satiekas pie karstas tējas tases.

Šogad rudens Latviju apgleznojis īpaši krāšņi. Koku lapas iekrāsojušās ne tikai zeltainos, bet arī citos toņos, pārvēršot pasauli dzīva mākslas darba līdzībā. Lai šī mirkļa burvība saglabātos ilgāk, jāņem rokā ota, krāsu palete un jāsēžas pie molberta. Tas gan nenožīmē, ka gleznot var tikai rudens noskaņas — krāsu mijiedarbībai un mākslinieka pasaules redzējumam nav robežu.

To apliecina arī Siguldas Mākslas skolas «Baltais Flīģelis» mākslas studijas «Maxi studija» dalībnieku radītās gleznas, kas **izstādē «Krāsu kods» no 24. oktobra līdz 28. novembrim** apskatāmas Latvijas Neredzīgo bibliotēkā, Juglas ielā 14B.

Gleznu autori ir dažādu profesiju pārstāvji no Siguldas novada, kuri apmeklē mākslas studijas nodarbības. Studijas vadītāja Agita Zālīte informē: *«Izstādē aplūkojamās gleznas tapušas eļļas, akrila un jauktā tehnikā. Tās ir atšķirīgas gan savā saturā, gan izpildījumā — šeit jūs redzēsiet dabas un pilsētas ainavas, ziedus un ab-*

struktas kompozīcijas, kas atklāj autoru skatījumu uz pasauli un viņu radošo ceļu. [..] Mākslai nav robežu — tā var kļūt par iedvesmas avotu un pašizpaušmes veidu ikvienam.»

Rudens ir arī ražas novākšanas laiks. Diemžēl šogad ražas bagātību ietekmēja nelabvēlīgi laika apstākļi, Spānijas kailgliemežu rijība un citi faktori. Tāpēc rudenī ir svarīgi izvērtēt paveikto un rast jaunus risinājumus nākamajai sezonai.

Savā ziņā arī mūsu bibliotēka rudenī izvērtē sava darba «augļus»: gan bibliotēkas iekšienē, gan sadarbības projektu īstenošanā.

Šogad bibliotēka piedalījies vairākos sadarbības projektos un aktivitātēs. Kā vienu no būtiskākajiem vēlos izcelt sadarbību ar biedrības «Rīgas pilsētas «Rūpju bērns»» Dienas aprūpes centru (DAC) «Cerību tilts», kuru audzēkņi ar lielu atbildību testē mūsu bibliotēkas pielāgotās grāmatas vieglajā valodā.

Šobrīd mūsu sadarbība ieiet jaunā attīstības posmā — pielāgotas kultūras programmas veidošanā. Novembrī kopīgi tiks iestudēta izrāde «Mājas gariņi un Sniega karaliene». Tās idejas autore ir Gunta Bite, bet aktieri — DAC audzēkņi. Izrādes pirmizrāde paredzēta Ziemassvētkos, kad to varēs noskatīties audzēkņu vecāki, kā arī citi interesenti un atbalstītāji.

BĒRNUDIENAS KOMUNĀLIJĀ

Herma Cīrule

lasītāja

Braila rakstā iznāks nu jau trešā Zanes Daudziņas grāmata. Tās nosaukums «Bērnudienas Komunālijā», kurā autore ar asprātīgu humoru dalās savās bērnības atmiņās, par dzīvi komunālajā dzīvoklī un tā kolorītajiem kaimiņiem. Mums, padomju laikā augušajiem, runājot par tiem laikiem, lieku skaidrojumu nevajag. Varam citēt tā laika filmas, runāt par toreizējo sadzīvi, stulbumu un smieties kopā. Varbūt jaunākā paaudze brīnīsies un sacītājā neko smieklīgu nesaskatīs, taču, kā dziesmā teikts, — savējie sapratīs.

Padomju sākuma gados populāri bija komunālie dzīvokļi, kuros sabāza dažādu nacionālītāšu, uzskatu un tradīciju ļaudis no visām «lielās dzimtenes» malu malām. Šo dzīvokļu īpašniekus bieži vien izsūtīja uz Sibīriju vai kur tālāk. Dzīvokļi bija gana lieli, lai tur izmitinātu vairākas ģimenes ar visai savdabīgu attiecību veidošanas modeli.

Pie šāda dzīvokļa tika arī grāmatas autore Zane Daudziņa, tolaik vēl pavisam mazs bērns, ar saviem vecākiem un tanti Annu.

Kurš gan bērnībā nav izmēģinājis dažādas lietas? Pielaikojis mammas kleitas un kurpes. Griezies uz riņķi vien, kamēr galva sareibst un pasaule šķiet pavisam jocīga. Mazpamazām bērni šo pasauli mēģina izpētīt un iepazīt.

Mazā Zane auga inteliģentā ģimenē, taču sētā apgūtā dzīves skola un leksika šķita visai interesanta, un viņa izmēģina, kā tas darbojas. Nu nebija Zanīte no klusajiem un paklausīgajiem paibērnīņiem. Ja radās iespēja izmēģināt ko nebijušu, kāpēc nemēģināt? Kā ir, kad pie krievu bērniem ģimenē ciemojoties, tur saklausītās meiteņu rupjības mēģina pielietot savā ģimenē. Liela bija

Zanītes vilšanas, kad cerētais efekts izpalika un uz vecmāmiņu nedarbojās. Viņa tikai klusēja, it kā nebūtu dzirdējusi. Kā ir, kad mēģina apsaukt kaimiņu onkuli, pati šo vārdu nozīmi nesaprazdama, taču pēc kaimiņa reakcijas nojauzdama — kaut kas tajā visā īsti labi nav. Kā ir, kad mēģina uzpīpēt.

Brīvdomātājas un arī brīvdarītājas gars Zanītē veidojās agri. Tajā laikā daudz nedomāja par radošo garu un procesu tā pilnveidošanai, tāpēc tas vienkāršoti tika dēvēts par blēņām. Un to Zanītei bija kā sunim blusu. Kā bērnam komunālais dzīvoklis pavēra iespējas paciemoties un arī tikt pacienātai pie visiem kaimiņiem.

Zanīte bija izteikts mājas bērns. Bērnudārzā viņai ne īpaši patika. Bezjēdzīga šķita gulētiešana pusdienlaikā, tāpēc viņa mēģināja atrast citas nodarbes. Kad sagribējās uz mājām, vienkārši paņēma brīvsoli no bērnudārza.

Paši spilgtākie personāži Zanes Daudziņas bērnības atmiņu stāstā par dzīvošanu «komunālnīkā» ir Naģa un Anatolijs.

Naģežda (īsāk — Naģa) pievienojās šai mākslīgi veidotajai «padomju ģimenei» kā jau no atbrīvotāju cilts nākusi ar niknumu, ieņemot uzvarētājas pozīciju — ej tu sažini, ko no tiem fašistiem var sagaidīt. Un runā viņi savā suņu valodā — *ne po našemu*. Izbrēkājusies krustu šķērsu, paužot savu viedokli, turpinājumā viņa metās veidot attiecības. Vietā, no kuras Naģa bija ieradusies, tāds stils droši vien būtu pašsaprotams, taču šeit tas tika uztverts ar ledainu vēsumu.

Kad Naģai vajadzīga palīdzība vai spiesta ar bērnu slēpties no vīra — dzērāja Juras — vardarbības, tad «suņu valodā» runājošie «buržuji» bija gana labi.

Visniknākie strīdi Naģai bija ar invalīdi Zinu — tās pašas tautības pārstāvi — at-

tiecīgi ar līdzīgu temperamentu. Šie strīdi reizēm pārauga kautiņos. Arī Zinai kā invalīdei tas nebūt netraucēja.

Naģa kā jau diženas valsts pārstāve dzīvoja pēc principa — vienmēr būt kaujas gatavībā. Stiprākie un nekaunīgākie izdzīvos. Nerēķinoties ne ar vienu. Man vajag. Man pienākas. Mēs karojam, jums brīvību atnesām. Katrs savu nekaunību formulē kā māc. Ar tādiem smalkumiem kā pieklājība vai cieņa pret citiem viņa neaizrāvās.

Un nav jau jāmeklē tajos laikos. Arī šodien ejot pa ielu, pretī nāk dažāda laba sieviete, Zanes Daudziņas vārdiem sakot, «mūždien apslāpētā neapmierinātībā ierugušu ģīmi». Ģīmi, kur augstprātība mijas ar riebumu un vēlēšanos visus sabradāt.

Lielu jēgu viņa neredzēja arī Veltas — Zanes mammas — grāmatu iegādē un lasīšanā. Priekš kam. Tā kā mūsu zemīti piepildīja ne jau «dižās nācijas» inteliģentākā daļa, to var saprast. Vien skumji, ka šo domāšanas modeli pieņēmuši par normu arī dažs labs no mūsu tautiešiem.

Pavisam citāds bija aristokrātiskas izcelsmes mākslas zinātnu doktors Anatolijs. Inteliģents, pieklājīgs, labestīgs, kaimiņu kaškus risināt nemetās. Viss jau būtu labi, bet, kā saka, katram savas īpatnības. Ziepes un ūdeni Anatolijs principā neatzina. Un ar lieku kautrību arī nesirga. Savējie jau vien ir. Viņš tā arī līdz galam nesaprata, kāpēc sastopot koridorā pusapģērbto profesoru, kaimiņi atrada iemeslu, lai pazustu savās istabās. Neviena detaļa viņa ķermenī tā īsti apslēpta nebija. Vecākie cilvēki bija pieraduši, ne to vien dzīvē redzējuši, jaunākie nezināja, kur acis likt. Tā kā profesors mazgāšanos neatzina, viņam garām paejot, kaimiņi spieda ciet degunus un aizturēja elpu.

««Dobroje utro, Zane Janovna!» Kaimiņš stāv tumšajā koridorā, blāvajā tualetes telpas gaismas šautrā izgaismots kā dzeltena vaska mūmija. Taukainais nezināmas sākumkrāsas peldmēteli, plaši pavēries,

skatām atsedz pelēcīgi lumīgu, spalvām bagātīgi klātu vēderu. Ar labo roku viņš pietur mazmājiņas durvis, bet kreisajā rokā kā Hamlets tēva galvaskausu cēli tur palielu, no ārpuses tumšzāli emaljētu naktspodu ar vāku. «Dobroje utro,» viņš atkāto un cer uz atbildi.

Koridora telpā nāsīs cērtas dažādu savstarpēji nesaderīgu smaku dvinga. Vakar vaskotās grīdas asā smarža jaucas ar ceptu olu, lēta veļas pulvera, netīra ķermeņa un urīna dvaku. Galvā ir tikai viena doma — kā ātrāk tikt istabā, kur kaut cik varēs atgūt elpu.

«Dobroje utro!» es steidzīgi atņemu sveicienu un negribīgi paceļu skatienu uz pieklājīgo dzīvokļa biedru. Zem apaļā veca bērna vēdera karājas pelēki, appelējušiem murķeļiem līdzīgi debesu zvani. Profesora seja ir starojoša un nevainīga kā maija saulīte. «Vi čitaļi?» Jakovļevičs grib uzsākt intelektuālu sarunu, bet es steidzīgi iesprūku istabā.»

Atklājums profesoram bija veļas mazgātava. Uzzinājis, ka netīros palagus var arī mazgāt, nevis bāzt aiz skapja un pēc tam mest miskastē, Anatolijs bija patīkami pārsteigts un bezgala pateicīgs Zanes māmiņai par šo padomu.

Kaut kā jau viņiem visiem kopā jāsadzīvo bija, nost nešausies. Un viņi mēģināja kā nu var — kā viena liela ģimene — katrs ar savām īpatnībām un izpratni par komunikāciju un higiēnu.

«Komunaļņiks! Šī burvīgā piespiedu tuvība. Smakas un skaņas, svētki un kautiņi, internacionālā mīla un starpnāciju naids... Kādas kaislības! Un tas viss — dažos apdzīvojamās platības kvadrātmetros...»

Grūti pierast, ka tas, kas cepas vai vārās uz plīts nav gluži domāts kopējai lietošanai. Komunistu ideja, par to, ka komunismā viss būs kopējs, darbojās nevainojami.

Kopīga vienīgā vanna, izlietne, tualetes pods...

Būtu bijis brīnišķīgi, ja šī kopības sajūta būtu darbojusies arī žurku un blakšu apka- rošanā. Te nu vienotie kaimiņi salīda pa sa- vām istabām un cīnījās lepnā vientulībā kā nu var. Rezultātā dzīvnieki izdzīti no viena dzīvokļa barā metās uz nākamo. Tāds riņķa dancis vien sanāca.

Naģas blāšana, dažādu sugu kukaiņi, virtuves un tualetes smakas, mulsinoši ģērb- tais profesors... Kaut kā jau pie tā jāpierod, jo izejas nav. Zina kliez uz Naģu par ne- mazgātiem traukiem, jo izlietne ir tikai viena. Naģa kliez uz tēti, saucot par «buržuju», jo viņam ir gaļa, ko cept, kamēr citiem jāosta kārdinošais gaiss. Liels atbalsts Zanes ģime- nei bija Skrīveru lauku vecmāmiņa, kur Zane bija gan labi paēdusi, gan lauku gaisu saos- tījusies pa pļavām skrienot.

Tajos laikos vajadzēja lielu talantu, lai no tā, ko var dabūt veikalā, varētu pagatavot kaut ko daudz maz ēdamu. Jo būtībā dabūt nevarēja neko. Taču cilvēki ir tāda suga, kas prot pielāgoties.

Izdzīvot tajos laikos bija jāprot, ja vien nebiji ordeniem noklāts kara veterāns vai no svarīgiem padomju *orgāniem* nācis vai vis- maz viņu radnieks. Vai nestrādāji vietā, kur ne tikai varēji nest uz mājām visu, kas nav un kas ir piesiets, vai veikt barteru ar līdzīgi domājošiem. Valsts krāpa vienkāršo mirstī- go iedzīvotāju un iedzīvotājs bez sirdsapzi- ņas pārmetumiem apčakarēja valsti, ja vien varēja. Ar darba tikumu arī bija kā bija. Pa- domju varai bija citas problēmas. Dzeršana, zagšana un slaistīšanās darba vietā bija ma- zākā bēda, kad jācinās ar padomju varas ienaidniekiem.

Pārtikas uzņēmumos ar higiēnu īpaši ne- aizrāvās. Tāpat jau apēdīs. Mūsu tautā iedi- binātie tikumi un higiēna izrādījās vien bur- žuāzijas paliekas. Savas dzīves un sadzīves normas nelūgtie viesi pārnesa uz šejieni, ne- taisoties neko ne mainīt, ne uzlabot. Vietējie ļaudis bija spiesti vismaz ārēji pielāgoties. Ēdnīcas personāls par atrasto drātsgabalu salīpušajos makaronos nepārdzīvoja. Tik vien tās nelaimes.

Tolaik mums nelikās, ka ar šo valsti kaut kas nav kārtībā. Kā bija, tā dzīvojām un mums nešķita, ka varētu būt savādāk. Ne- bija ar ko salīdzināt. Tāpēc visu uztvērām kā normālu parādību. Un galu galā mūsu rota- ļas smilšu kastē mums tolaik bija svarīgākas par komunisma attīstību.

Lai nu kādā jandālinā būtu jādzīvo, tomēr žēl dzērāja Juras, kura dzīve apraujas tik āt- ri — retajos skaidrības mirkļos tīri sakarīgs cilvēks. Un žēl Anatolija, kurš nevienam tā īsti nav vajadzīgs. Ne viņš, ne viņa zināša- nas. Kad Zanei, nu jau pieaugušam cilvē- kam, bija vajadzīga palīdzība, Anatolija acis iemirdzējās un viņš jutās jaunāks. Ir tik labi būt vajadzīgam. Kaut tikai uz mirkli...

Tādi bija laiki un cilvēki. No vienas pu- ses — smieklīgi, no otras smeldzīgi. Pastā- vošās varas sagrautas cilvēku dzīves. Citos apstākļos varbūt arī šie cilvēki būtu citādi.

Šis ir tikai dažas epizodes no grāmatas, taču to izlasot no vāka līdz vākam, ceru uz pamatīgu izsmiešanos, īpaši padomju laikus piedzīvojušajiem.

Grāmata mūsu bibliotēkā pieejama arī palielinātā drukā. Atliek vien lasīt, domāt, smieties!

BAZŪNE

**Latvijas Neredzīgo
bibliotēkas
bezmaksas avizīte**

Izdota Braila un pielāgotās drukas nodaļā. Iznāk reizi mēnesī.

Redaktore Gunta Bite.

E-pasts: gunta.bite@lnrb.gov.lv

Mājaslapa: www.neredzigobiblioteka.lv sadaļā *Digitālā bibliotēka*

Tālrunis: 67522131

Publicētie materiāli ne vienmēr atspoguļo redakcijas viedokli.

Par publikācijām atbildīgi paši autori.